

REDACTIUNEA,
Administraţiunea şi Tipografia
Braşov, piaţa mare nr. 30.
TELEFON Nr. 226.
Scrisorile neîntreprinse nu se
primesc.
Manuscrise nu se returnează.
Inserate
se primesc la Administraţiunea
Braşov şi la următoarele
SIBOURI de AMBURNI:
In Viena la M. Dukas Nachf.
Max. Augenthaler & Emorie Les-
ner, Heinrich Schalek, A. Op-
pelik Nachf., Anton Oppelk.
In Budapesta la A. V. Golber-
ger, Ekstein Bernat, Iuliu Le-
opold (VII. Erzsebet-körus).
Preţul inserţiunilor: o serie
garmond pe o coloană 10 bani
pentru o publicare. Publicările
mai dese după tariful şi învo-
ială. — REGALME pe pagina
9-a o serie 20 bani.

GAZETA TRANSILVÂNIEI.

ANUL LXXI.

Telefon: Nr. 226.

GAZETA apare în fiecare zi

Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe şase luni
12 cor., pe trei luni 8 cor.
N-rii de Duminecă 4 cor. pe an.
Pentru România şi străinătate:
Pe un an 40 franci, pe şase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 fr. pe an.
Se pronunţă la toate ofi-
cile postale din țara şi din
afară şi la d-nii colectorii.
Abonamentul pentru Braşov:
Administraţiunea, Piaţa mare
târgul Inului Nr. 30. etagiu
I. Pe un an 20 cor., pe şase
luni 10 cor., pe trei luni 6 cor.
Cu usul acasă: Pe un an 24
cor., pe şase luni 12 cor., pe
trei luni 8 cor. — Cu asem-
piar 10 bani. — Atât abona-
mentele, cât şi inserţiunile
se plătesc în avans.

Nr. 196

Braşov, Sâmbătă 6 (19) Septembrie

1908.

Procesul nostru de presă.

Björnson înaintea curţii cu juraţi.

Eri, în 17 Sept. n. s'a pertractat înaintea curţii cu juraţi din Târgu-Mureşului, întâiul proces de presă, din cele cinci, cu cari ne-a învrednicit în lunile din urmă generoasa procuratură. Cetitorii noştri vor găsi mai la vale raportul fidel făcut de trimisul şi raportorul nostru special despre decursul procesului, care a durat peste şase ore.

Târgu-Mureşului, 17 Sept.

(Coresp. spec.)

Pertractarea începe târziu, la nouă, într-o zi înorată, cu oameni domoli la masa verde, pe lângă interes puţin. Abia trei înşi ascultă de pe băncile publicului. De n'ar fi cei doi reprezentanţi ai presei române (a trimis şi »Tribuna« un om) n'ai avea de unde să vezi, că aci se debate unul dintre procesele cele mai însemnate, ce le-am avut vre-odată.

Preşedintele al tribunalului este Csipkés Arpad, iar procuror Dr. Tarr Lörmcz. Apărătorul acuzatului Ioan Spudercu e d-l advocat Dr. Cassiu Maniu.

Între juraţi oameni din toate straturile poporaţiei oraşului. Constituirea juriului s'a făcut repede. Dintre cei traşi la sorţi numai procurorul a refuzat pe unul. Urmând a se lua naţionalul acuzatului, preşedintele li adresează întrebări în limba maghiară. Atunci acuzatul Spudercu, se ridică şi zice în limba română către preşedinte:

»Vă rog d-le Preşedinte a-mi adresa întrebările în limba română, deoarece voiesc să mă folosesc de dreptul meu ce-l am după lege de-a mă apăra în limba mea maternă.«

Preşedintele neputând refuza cererea acuzatului, urma să intervină tălmăciul, care numai cu năcaz s'a putut găsi în persoana d-lui candidat de advocat Dr. Eugen Truţia, dela care se ia jurământul.

Naţionalul acuzatului se ia apoi cu de-amănuntul. Ioan Spudercu e de 48 ani, gr. or. înşurat, n'are copii, vechiu funcţionar la administraţia »Gazetei«. N'a mai fost pedepsit.

Acuzatul spune pentru apărarea sa cam următoarele în româneşte:

N'am avut de gând să agit nici decât şi când am dat la tipar articolul în-criminat, nu numai că n'am avut intenţiunea de a agita, ci din contră eram convins de a fi făcut ceva cu totul nevinovat. În articol era spusă cestiunea Slovacilor, prin urmare cum şi puteam să agit cu ea pe Români? Atât mai puţin puteam avea această intenţiune, cu cât acelaş articol l'am văzut publicat mai înainte aproape în toate foile maghiare! În această privinţă e de însemnat şi situaţia, în care am ajuns să dau la tipar articolul în-criminat.

Anume observ, că deşi sunt ocupat la administraţia ziarului, fac pe cât pot câte un serviciu şi la redacţie din când în când la caz de lipsă. În după amiaza aceea, redactorul fiind în mod neprevăzut împiedecat de a veni la redacţie, şi fiind lipsă de material pentru ziar, grabnic, ca să nu întârzie tipărirea foaiei, am găsit la îndemână »Lupta« şi alte ziare române, din care am scos articolul în-criminat şi l'am dat la tipar. Vă rog a lua în considerare, că tot ce se scrie în acel articol e o simplă reproducere şi nici o afirmare nu este făcută din partea mea, iar introducerea arată simplu numai, cum a ajuns Björnson să publice acea scrisoare în revista franceză.

Incolo acuzatul încredinţează pe advocatul său, să vorbească.

(În sală mai apar câţiva oaspeţi români: trei dame elegante şi doi domni.)

Se dă citire actului de acuzaţiune, apoi se ceteşte în întregime articolul în-criminat, în două traduceri: una făcută de procuratura din Budapesta, după textul din »Lupta«, alta făcută de procurorul de aici.

Întâ din cuvânt în cuvânt articolul în-criminat apărut în nr-ii 217 şi 218 din 3(16) şi 4(17) Oct. 1907:

»Opresiunea maghiară.«

Sub acest titlu *Björnsterne Björnson* publică în »Le Courrier Européen« din Paris (nr. dela 11 Octomvrie) o scrisoare, ce a primit-o dela o persoană distinsă din Bohemia şi în care se espune situaţiunea Slovacilor din Ungaria. »Eu voi tracta — zice Björnson — insuşi această cestiune din alt punct de vedere. Va fi bine însă, fără îndoială, să se cetească mai întâiu această scrisoare, care m'a emoţionat profund:

E vorba aici de scrisoarea, care a îndemnat pe Björnson să ia în apărare pe Slovaci, criticând aspru purtarea farisească a contelui Apponyi la congresele de pace. Este de interes a cunoaşte cuprinsul ei, mai ales după-ce poetul declară, că va trata însuşi cestiunea şi de aceea doreşte a face cunoscut şi cuprinsul scrisoarei din cestiune, ca să fie mai bine înţeles.

Reproducem această scrisoare, parte în estras, parte verbal. Eată-o:

În introducerea scrisoarea, »distinsului bărbat cel« aminteşte elocventul apel, ce l'a fost făcut înainte cu câţva timp poetul norvegian în favorul rutenilor oprimaţi în Galiţia.

»Critica voastră — se zice — n'a fost adresată poporului polon, acestui popor, care astăzi însuşi susţine în Rusia o grea luptă pentru existenţa sa naţională, şi care în Rusia, după o luptă eroică şi mai mult decât seculară, e în ajun de a-şi recuceri libertatea.«

»Indignarea voastră s'a adresat coteriei şoviniste, care deţine puterea, dar există în Europa o altă asemenea coterie, încă şi mai crudă: aceasta este în Ungaria.«

»Vă rugăm deci, să lansaţi apelul nostru de poet în favorul justei cauze a fraţilor noştri, a slovacilor din Ungaria de nord.«

Urmează acum descrierea sorţii slovacilor în Ungaria, a celor 2 1/2 milioane fraţi ai cehilor, »cari de peste 60 de ani sufer sub tirania şovinismului maghiar...«

»Minciuna libertăţii maghiare face, că în Europa opiniunea e încă oarbă. Strigătul de primăjdie al oprimaţilor nu-l auzim, decât noi, el n'are răsunet dincolo de frontiera germană şi n' restul lumii. Cu refinement machiavelic clasele dirigente în Ungaria au acaparat opiniunea; ele fac să se celebreze în ziarele lumii, cumpărate sau rău informate, sforţările Maghiarilor pentru libertate; — dar dacă în »libera Ungarie« mai mult de 10 milioane nemaghiari sunt sacrificaţi unei minorităţi de 8 milioane maghiari, de aceasta lumea nu trebuie să ştie nimic.«

»Cum? se va zice. Într'o ţară, care se laudă cu o constituţie veche de 10 secole, 2 şi jum. milioane de cetăţeni să nu poată lupta pentru libertate?

»Această iluziune cade îndată ce vom cunoaşte parodia dreptului de vot în Ungaria.

»Trebuie să cunoaşcă cineva sistemul brutalităţii asiatică, falsificarea voturilor, loviturile de forţă, pentru a putea crede, că 2 şi jum. milioane de cetăţeni în Europa au abia cinci reprezentanţi cu totul. Ce zic reprezentanţi? Nu, ci martiri, care trebuie să s'aştepte în fiecare moment de a fi traşi în judecată... sub pretextele cele mai ridicole de a fi întemniţaţi...«

»Markovici, Hlinka, Juriga sunt eroii acestei lamentabile epopee naţionale şi alături cu ei discipulii lor gem cu ghitura în închisori.«

»Dar veţi întreba poate unde sunt protectorii şi apărătorii poporului? Unde sunt membrii clerului, institutorii, profesorii, unde sunt inteligenţii naţiunii?..«

»Membrii clerului slovac?

»Demnitarii catolici şi protestanţi de origine slovacă, au devenit renegaţi, cari... prigonesc poporul lor în numele evangheliei. Tot restul clerului stă pe partea lor, afară de o mână de preoţi fideli,

cari duc în parohiile lor sărace o viaţă mizerabilă în mijlocul denunciatorilor.

»Profesorii? Nu mai sunt, pentrucă cele trei gimnazii pe cari Slovacii li-au susţinut lung timp cu micile lor economii, i-au fost închise, ca şi un muzeu naţional, fondat cu mari sacrificii.

»Învăţătorii? Fiinţe sărmâne năpăstuiţi şi lamentabili, cari tremură înaintea vulgarilor denunciatori. Independenţa politică a Slovacilor e nimicică şi biata lor autonomie religioasă e victima violenţei.

»Legea asupra învăţământului primar, care va fi votată de cele două camere şi probabil sancţionată, delatăura ultima rămăşiţă a autonomiei şcolare. Şcolăle confesionale nu vor mai putea croţi copii celor 700,000 de protestanţi slovaci cu propria lor cheltuială, nu-i vor putea scuti de a li-se da pe săptămână 24 de oare instrucţie forţată în limba maghiară.

»Dimpotrivă, numai pe teritoriul locuit de Slovacii există 33 gimnazii, 6 şcoli reale, 16 şcoli normale de institutori (preparandii), 143 şcoli speciale — toate maghiare!

»Incolo se înfiinţează pretutindeni, în fiecare comună, conform legii din 1891, asile de copii, în cari se adună cu forţa băieţii de 3—6 ani pentru a-i învăţa limba maghiară. Cărţile slovacăşti şi cehe se iau dela copii şi sunt arse, elevii, cari sunt prinşi că citească aceste cărţi, fie chiar la ei acasă, precum şi acei cari se fotografiază împreună, ori își iscălesc numele pe slovacăşte, sunt alungaţi cu diuimul, cum s'a făcut chiar şi în zilele aceste.

»Si toate acestea în numele »Idealului« maghiar, în timp ce pentru a ne înspăimânta se zugrăveşte pe păreţi spectrul panslavismului.

»Când în Iunie 1903 deputatul slovac Juriga cerea pentru poporul său nu mai mult, decât un gimnaziu slovacăcesc, un deputat îi răspundea printre aplauzele camerei: »Un bicu vă trebuie vouă, iar nu gimnaziu!« La rândul său contele Apponyi, ministrul instrucţiei puice, a declarat în Ianuarie al acestui an, după un discurs al deputatului slovac Bella: »Dacă învăţătorii nu vor să-i instrueze pe băieţii așa, ca să devină buni Maghiari, eu le voi lua posibilitatea de a instrui. Un principiu să impune ori-cărui cetăţean, că: Maghiarul este stăpân în această țeară.«

»Camera a aplaudat sgomotos această declaraţie.

»Ni-ar trebui volume întregi pentru a arăta, cum istoria Ungariei este alterată în manuale, cum şcoala, biserica, statul, prin îndrumările lor unite dau un condamnabil sprijin fundei de maghiarizare, cum această manie morbidă este adăogită prin activitatea societăţilor şi cluburilor, cum, în sfârşit, s'a născut în limba maghiară şi în cea germană o literatură întreagă cu tendinţa de a stărpi din rădăcini tot ce nu este maghiar.

»Românii, Rutenii, Sârbii, chiar şi Germanii; dar mai cu seamă Slovacii sunt victimele acestei furii.«

Vorbeşte apoi de ziare guvernamentale în limba slovacă, de copii orfani slovaci pe cari li duc în ținuturi maghiare, de maghiarizarea sistematică a numelor slovace; arată că şi Maghiarii au 50% analfabeţi şi că cu toate sforţările de a transforma Ungaria în stat industrial, peste 200,000 cetăţeni emigrează anual la America, dintre cari 100,000 Maghiari.

»Europa, afară de câteva persoane bine informate, nu ştie nimica de situaţia din Ungaria pentrucă punerea în scenă a acestei comedii de libertate este împinsă în Ungaria până la perfecţiune. Pretutindenea unde e vorba de a reprezenta o forţă de civilizaţie, eroii libertăţii maghiare sunt de faţă.

La congresele internaţionale ale liber-cuşătorilor, la reuniunile savanţilor ei sunt totdeauna prezenţi, cu pinteni sunători, cu aer de fanfaroni, entuziasmaţi de libertate şi de fraternitate. Ei telegrafiază Burilor, ei proclamă declaraţia de înarmare în contra autocratismului rusesc, ei pledează pentru eliberarea Indiilor, ei se înflăcărează pentru Tonguzi şi Samoezi, ei se înţeleg admirabil când e vorba de a face să valoare populaţiunile lor, (vacă lor cu lapte) scurt, ei sunt pretutindenea unde e vorba de a se face afaceri cu reclamă...

»Acesta e un articol, ce trebuie mereu urcat, pentrucă odată lăsat în preţ, să dărâmbă ca un castel făcut din cărţi de joc imperiul visărei zidit de nebunia şovinistă.

»Mii de existenţe sunt aici în pericol pentrucă o asemenea cădere li-ar lua pânea de toate

zilele. Astfel se esplică tenacitatea, cu care s joacă această tragi-comedie.

Scrisoarea se adresează apoi la măestrul-poet şi-l roagă ca, dacă vrea să se convingă de adevărul aserţiunilor acestora, să viziteze Ungaria, dar să vină *incognito*, căci la, din contră i-se vor arăta sate a la *Potemkin*.

»Aţi învăţa în Ungaria, că lupta angajată pentru separarea completă a Austriei de Ungaria este o luptă sfântă şi veţi fi nevoiţi să credeţi, că Ungaria merge pe aceiaşi cale, care a condus patria D-Voastră norvegiană dela dependenţa la libertate.

»Şi dacă v'aţi informa asupra sorţii naţiunilor nemaghiare în Ungaria, vi-s'ar ceti texte de legi, cari au fost aprobate însă nici-odată aplicate. Dacă aţi întreba pentru ce n'au Slovacii decât o şcoală primară superioară, vi-s'ar spune că poporul nu vrea, cu excepţia câtorva agitatori, trădători de patrie, plăţişi de ruşi.

»Dacă aţi voi să ştiţi pentru ce limba slovacă este scoasă chiar din biserici, vi-s'ar atrage atenţia asupra morilor grandioase ale Ungariei, vi-s'ar vorbi de viaţa de noapte din Budapesta, s'ar entusiasma înaintea d-voastră, de un Rákoczy şi de martirii libertăţii maghiare.

»Noi nu acuzăm poporul maghiar, așa de zdrobit şi el. Vă adresăm numai această rugare în numele fraţilor noştri slovaci. Judecaţi-o şi faceţi-o cunoscută lumii.«

Apărătorul Dr. Cassiu Maniu constatează mai multe greşeli esenţiale în traducere.

Pentru asta se încinge o discuţie mai lungă. În adevăr era de ce. Părţi, cuvinte şi fraze de cele mai esenţiale au fost acele rău traduse. Titula »L'oppression magyar« era pe unghureşte: »kegyellenstég« în loc de »elnyomás«. »Apel elocvent« = »les támadás«. »Coterie şovinistă« = »osztályi Brutalităţi asiatică« = »asziai kegyellenstég.

»Astfel de păcătoase traduceri degra-dează justiţia«, spunea apărătorul.

Discuţia pentru rectificare ține mult. În fine însă şi translatorul recunoaşte rectificările apărătorului!!!

Apărătorul protestează totodată, în contra apucăturii procurorului de a constata complex de delict: fiindcă articolul în-criminat a fost publicat în două numere ale ziarului, prin urmare *subversează două deliecte*.

Mai cere şi cetirea articolului în original, din »Courrier Européen«.

Procurorul face contra-propunere.

Tribunalul se retrage iarăşi pe zece minute, dar aduce hotărâre neţinând seamă de justele cereri ale apărătorului.

Dr. Cassiu Maniu anunţă recurs de nulitate.

După acestea, la orele 11 1/2, procesul intră în stadiul pledoariilor. Mai întâiu însă citez aci pasagiile incriminate, după actul de acuzaţiune:

1. »Indignarea voastră s'a adresat coteriei şoviniste, care deţine puterea, dar există în Europa o altă asemenea coterie încă şi mai crudă: aceasta este în Ungaria.«

2. »...dar că în »libera Ungarie« mai mult de 10 milioane de nemaghiari sunt sacrificaţi unei minorităţi de 8 mil. Maghiari, de aceasta lumea nu trebuie să ştie...«

3. »Trebuie să cunoaşcă cineva sistemul brutalităţii aziatică, falsificarea voturilor, loviturile de forţă, pentru a putea crede, că 2 1/2 milioane de cetăţeni în Europa, au abia cinci reprezentanţi cu totul... Ce zic reprezentanţi? Nu, ci martiri, care trebuie să aştepte în fiecare moment de a fi traşi în judecată... sub pretextele cele mai ridicole de a fi întemniţaţi...«

4. »Românii, Rutenii, Sârbii, chiar şi Germanii, dar mai cu seamă Slovacii sunt victimele acestei furii...«

5. »...copii orfani, pe cari li aduc în ținuturi maghiare de maghiarizare...«

Pe când procurorul își începe vorbirea sa pregătită după șablon, în sală se

mai adună vre-o zece Români, preoți și alții din jur. Ei pot să audă de-acestea :

»Mișcarea naționalistă nu e chestiunea poporului român, ci numai a câtorva matadori fără suflet, (kolompos). Tinta finală dar cu grije tănuțită a acestor mișcări este »Dacoromânia«.

»Ungurii se pot plânge că au pierdut teren, nu România. Ei au fost întâiu stăpâni. Dela ei au furat Românii tot ce au acum«.

»Românii nu fac altceva, decât, profitând de ocazii, conspiră cu regele împreună, în contra Maghiarilor. (Consternație generală în sală la această acuză la adresa Regelui!!!)

Björnson e o figură politicestă scăpătătă (politikailog judiciumot vesztett egyéni-ség) a căruia sentimente furioase, naționalitățile le exploatează în mod păcătos«.

»In Ungaria totuși e mai multă libertate decât în Prusia, Rusia și chiar în România«.

»...Cine are autonomie bisericească, literatură, școli și societăți, ori cum ar fi ele, nu se poate plânge, că n'are libertate. Nici în America »streinii« (!) n'au atâtea libertăți«.

I-ar fi ușor — adauge procurorul — să ațâțe patimile juraților, dar el n'o face, numai (măi!) le strigă în ureche să aibă grije că acum ei sunt »depozitarii puterii suveranului stat maghiar« și îndeplinitorii justiției«.

Cam asta a fost tot ce a putut spune procurorul Tarr. Vorbea, de altfel, fără de patosul, — ca să nu-i zic patimă — obicinuit.

Vine la rând apărărea.

A fost un strașnic rechizitor al politicii de rasă, urmărită cu furie nebună dela 1868 de toate regimetele. Această nefastă politică, a cărei rușine sunt cele 356 procese de agitație, până la cel de astăzi — dă acum faliment. Procesul de față, e poate ultima zvărcolire a celui în agonie, exclamă Dr. Cassiu Maniu.

Voiu da în rezumat complet acest discurs, la care procurorul n'a știut să răspundă chiar nimic, și s'a văzut nevoit a bate câmpii în altă direcție.

Trecuse deja de ora 1, pe când Dr. Cassiu Maniu isprăvi cu cele de spus. Continuarea procesului se amână pe după amiază la orele 3.

Procurorul Tarr are de replicat puține. Sustine și acum că acuzatul a avut intențiunea să agite. Apoi răspunde principilor politice desfășurate de apărător. Tacează vorbirea lui nu de pledoarie, ci de adevărat rechizitor! (I-a simțit puterea! — Rap.)

Încearcă apoi a polemiza cu apărătorul, asemănând Ungaria cu Elveția, în favorul celei dintâi. Repetă încă odată grava însinuție, că Regele împreună cu naționalitățile nizuese a înfrânge maghiarimea! Apoi o ia pe un ton aspru, amenințator. Zice: »Apărătorul ne-a prorocit un viitor amar dacă urmează înainte lanțul acesteia de procese; ei bine, de viitorul acesta aveți a vă teme mai cu seamă d-voastră! Protes-tez, ca apărătorul să abuzeze de imunitatea ce-i competex.

Pe scurt, apărătorul răspunde la toate acestea, analizând încodată criteriile agitației, pe care n'o putea ținti acuzatul, și ridicând cuvântul său energic împotriva acelei tendințe a procurorului, de-a face chestiune națională maghiară din aceste procese de presă, în loc de a servi justiția imparțial, fără scopuri particulariste. »Acă, spune, »nu figurăm ca Maghiari și Români, ci ca acuzat și judecător«!!

Se pun două întrebări, absolut aceleași, schimbându-se numai numărul ziarului, în cari a apărut articolul. Întrebarea e pusă pentru »agitație în contra națiunii maghiare«.

O mică pauză. Președintele face rezumatul dând eseplicările juraților. Aceștia se retrag. Când se reîntorc, presidentul lor anunță: »Pe onoarea mea etc. jurații au răspuns la întâia întrebare, peste șapte inși cu da, la a doua întrebare peste șapte inși cu da«.

Este chemat în sală acuzatul și i-se spune că îl i acest »da« de două ori. Trans-latorului îi tălmăcește verdictul pe românește.

Procurorul cere încodată să li se dea pedeapsă îndoită, ca pentru două deliecte. Găsește și el două atenuante: mărturisirea sinceră a acuzatului și viața lui nepe-depsită.

Apărătorul mai are și alte atenuante: calitatea de redactor excepțional a acuzatului, și faptul că din scrisoare a eliminat pasagele mai grele. Articolul trebuie jude-cat numai ca unul întreg, care altfel nu poate fi apreciat.

Tribunalul se retrage.

Sentința: 3 luni închisoare de stat și 500 cor amendă

Sentința va trebui publicată în »Gazeta«. Amenda și cheltuelile se vor lua din cauția ziarului.

Articolul a fost judecat ca unul singur.

Procurorul prezintă recurs de nulitate, pentru că s'a judecat articolul în întregime, apărătorul fiindcă nu găsește criteriile agitației.

Procesul s'a terminat la orele 4 1/2 p. m.

S. C. D.

Din Budapesta.

— Dela corespondentul nostru. —

Miercuri în 16 Sept. n.

Introducere — Reforma dreptului electoral. — Fuziunea și partidul popular. — Congresul social-democraților. — Obiectivitatea »statisticii naționale«.

Sosirea Majestății Sale în Budapesta, de unde a plecat eri la manevrele generale de la Vesperim, a fost ca un semnal, ca să se pornească ceea ce cu numele colectiv se chiamă »politică de stat maghiar«.

Droaia de dignitari, de miniștri și externi și interni și rezonabili și — mai ales — iresponsabili, cari au încunjurat pe Majestatea Sa la reviemul din Basilică au oferit și ofer bogat material pentru cazanul clocotitor al »opinieii națiunii«, de a căruia umplere cu cea mai diavolească păcură se îngrijește jurnalistică maghiară...

Noi sperăm, că vom putea sta la o parte privind cu liniște la această viață agitată, și culegând din caleidoscopul pestriț și corupt al politicii precum și al tuturor faptelor și evenimentelor mai însemnate ce ni-se înfățișează aici în Budapesta, momentele mai marcante pentru referințele vieții noastre naționale.

— Fiind reforma electorală chestiunea, care agită mai intensiv spiritele, se face fel de fel de combinații, cari toate pretind a fi bazate pe știri din »isvor autorizat«.

Unele jurnale vestesc, că urmează încă pertractările între coaliție și coroană. »Pesti Hirap« sustine că în cea dintâi ședință a parlamentului (care se va deschide în 22 Sept. n.) se va prezenta proiectul de reformă, căci e gata deja, și coroana i-a dat deja aprobarea prealabilă. Cumătra jid-dană »Neue Freie Presse« prezentează lucrul așa, că se va face poate un junctim (cu cuvânt mai nediplomatic: târguială) între votul universal și chestiunile militare. Tot astfel își dă părerea, prin peana unui corespondent din Budapesta, și »Wiener Allgemeine Zeitung«; iar o patrioată mai guralivă (»Uj Hirek«) ace halucinație, că cu proiectul acesta se va întâmpla așa, că se va prezenta acum în Octomvrie, dar se va debata numai în toamna anului viitor. Aceasta credem, că ar fi nu părerea, ci dorința celor mai mulți dintre monopolizatorii patriotismului; însă nu credem, că li-s'ar putea implini, fiindcă știu cât de tare se teme contele negru să-și supună acest product al întunerecului unei debateri publice și numai timp de câteva luni, dar încă de un an întreg!

— O temă, care agită mult opinia publică, e și fuziunea. E vorba adevărat să fuzioneze »partidele coaliției, pentru a putea lupta mai cu succes în afacerea votului universal, care amenință egemonia maghiară. Calculul se face așa, că coroana văzându-se față n față cu un singur partid maghiar se va înspăimânta și nu va mai persevera în pretensiunea reformei electorale.

Se zice că factorul cel mai însemnat al acestei fuziuni e însuși Andrássy. Însă dela început s'a ivit teama, că partidul popular se va împotrivi planului de fuziune. Acum asupra acestui lucru nici nu mai este vre-o îndoială. Căci cu ocaziunea adunării regnicolare a catolicilor, la banchetul ce s'a dat luni sara, trei dintre cei mai influenți bărbați s'au declarat, cu toată hotărârea împotriva planuetei fuziunii. Părerile lor, ale contelui Aladar Zichy, abatelui I. Molnar și ale episcopului Prohászka merg într'acolo, că coaliția s'a putut întâmpla și fără părăsirea principiilor, dar fuziunea nu se poate face în aceste condițiuni. »Mai bine rămânem într'o barcă mică, conducându-o cu brațe de norman, decât să facem servicii de galeră într'o naie panterată«, a zis ultimul dintre cei trei oratori.

— Duminecă s'a ținut congresul social-democraților din Budapesta, la care au luat parte o mulțime enormă de muncitori. S'a vorbit despre toate chestiunile de

actualitate. Noi vom spicu unele, cari ne interesează mai deaproape.

Îndată ce președintele Weltner deschide congresul, primește cuvântul oratorului general Tarcsay, care după ce constată agitația, ce o produce în toate cercurile tema votului universal, și după ce declară că muncitorimea stă gata de luptă, tractează diverse întrebări, din cari noiăm :

a) *Parlamentarismul maghiar.* Spune că nici în 48, când toată Europa era străbătută devântul preinoirii, în Ungaria nu s'a făcut dreptate, ci s'a păstrat feudalismul, care despoaie țara în cele politice și economice. Apoi li-s'au dat aristocraților grandioase despăgubiri și pe calea asta a continuat legislația ungară, făcându-se de pildă în 1898 legea agrară după calapodul iobăgiei, iar cea din 1907 despre servitorime după cel a sclăviei.

Proprietarilor după ce și-au fost pierdut moșia, le trebuiau oficii. Ear pentru a acapara oficii în toate părțile țării trebuie statul unitar național.

b) *Coaliția și votul universal.* Partidul independist a abzis cu totul de reforma electorală. Cel mai imoral fenomen în viața politică a Ungariei e »Coaliția«. Fiul lui Kossuth (Abzug!) și al lui Andrássy (Abzug!) și-au dat mâna ca să poată asupri muncitorimea și poporul.

Majestatea Sa observând că se prădează țara, a dat de știre, că vrea votul universal, dar ei au știut încurca treaba și au făcut propunerea, că dau ori-că lucru dinastiei, numai ca să le permită să despoaie și pe mai departe țara.

c) *Naționalitățile.* Noi socialdemocrații nu suntem soviniști, noi vrem să aibă fiecare aceleași drepturi naționale; vrem ca poporul român și slovac și celelalte să învețe în școala lor chiar așa ca și Maghiarii, și să nu fie siliți copiii de școală să învețe limba maghiară.

Muncitorimea Ungariei nu numai că nu părținește coaliția în asuprirea naționalităților, ci totdeauna stă gata pentru apărarea drepturilor acestora.

d) *Cine-s trădătorii patriei?* Ne-au numit trădătorii patriei pentru-că ne-am constătituit cu compartizanii noștri austriaci. Ei, dar să știe d-lor, că n'a fost încă nici un proletar trădător de patrie, dar a fost un Zichy, care a condus ostirea împotriva patriei sale, un al doilea Zichy, care a provăntat ostirea muscărească, un al treilea Zichy, care a declarat sărbătorește la Viena, că Austro-Ungaria are numai o capitală: Wien; a fost un Karolyi, care s'a oferit după 1849 ca comisar, un Apponyi, nu departe de d-l Albert, care bucuos ar fi încorporat Ungaria.

»Și-apoi, d-lor, (zice) e deja imposibilitate fizică a fi trădător de patrie în Ungaria, fiind-că doar totul e deja tradat!

Congresul a mai hotărât să desvoalte o deosebită activitate pentru a informa străinătatea despre »barbara stare de lucruri din Ungaria«.

Totodată s'a hotărât, ca ziua de 27 Septemvrie (când se vor întruni socialiștii austriaci cu cei ungreștii la Viena în cauza votului universal) să se facă zi însemnată în lupta pentru dreptul electoral, arangindu-se meetinguri în toate părțile țării.

— Cât de prețioasă e »statistica națională« se vede din următorul episod :

»P. H.« a publicat sub titlul »Cercuri electorale maghiare« un articol, în care se tănguia că »statistica noastră națională nu e altceva, decât un plastru național de frumsetă pe stările noastre naționalistice foarte bolnave«, și că în statistica din 1900 s'a pus ca maghiar și cel ce știe cel mult să salute în limba maghiară.

Printr'o scrisoare adresată acelei foi, d-l Iuliu Vargha, secretar ministerial și șeful oficiului central de statistică, combațe părerile aceste și sustine, că datele statistice corespund stării reale și nu cuprind nimic fantastic. Și asta o afirmă d-l Vargha după o introducere, în care zice că »dacă ar susține-o asta una dintre foile panslave, pangermane sau dacoromane, cari spumegă de ură față de maghiarime, nu ne-am mira de loc, etc.« Sărmană obiectivitate!

Foia îi răspunde: »La aceasta declarăm numai, că directorul statistice și aici vedește talent poetic...«

»Noi îi facem din nou atenți pe politicianii noștri, că la reforma electorală egemonia maghiară să n'o zidească pe baza șubredă — într'una variabilă — a statistice, ei pe marea »dispoziție principiară a legii: pe știința pozitivă a limbii de stat«.

Alexics cătră Björnson.

Atâta a mai trebuit! Să iasă pe arenă Alexics György spre a salva reputațiunea contelui Apponyi așa de mult sgu-duită prin acuzațiunile lui Björnstjerne Björnson.

Coloanele lui »Pester Lloyd«, cari adăpostesc proza de împăciuire a lui Emil Babeș, cu atât mai mult au fost deschise vechei unei probe de celor dela guvern, care se scrie Alexics și se subscrie »do-cent privat al limbei și literaturii române la universitatea din Budapesta.«

»O scrisoare deschisă« adresează Alexics lui Björnson, pe care îl admiră pentru »nobletă sufletului său« spre a-l compătimi apoi că »lasă a fi sedus de indivizi, cari îi sugerează cugetarea lor unilaterală.«

Cine ar fi crezut s'ajungă lucrul acolo, ca interesele cele mari ale »națiunii« să fie salvate înaintea opiațiunei publice europene de un Alexics? În țara ungrească, se vede toate sunt possibile și în adevăr scrisoarea deschisă din »Pester Lloyd« a fost comandată; să apară tocmai două zile înainte de se deschide conferența interparlamentară în Berlin, spre a face dispoziție în favorul debutului, cu care vrea să paradeze la acea conferență contele Apponyi, pozând mai departe pe marele amic al păcii și al libertății popoarelor.

Sărmanul poet norvegian! Va trebui să-și smulgă părul din cap, când va ceti în scrisoarea lui Alexics, că măsurile contra limbilor, luate de Apponyi și de ai săi și primite de popoarele nemaghiare cu mare antipatie, »e vor fi acestora în ce privește rezultatele lor de mare folos, fără a le stingheri în limba lor maternă sau în individualitatea lor de rasă«.

Bravo băiete! Dar bine îți mai torăi lecțiunea ce o ai primit-o dela stăpânii tăi! Dar în cele din urmă cine poate să împiedece pe Alexics de a-și da pe față sufletul său de slugă plecată, a acelora, cari l'au înfruptat cu docentura dela universitate și cu profesura de limba română dela Academia comercială orientală? Dar după ce și-a vândut odată sufletul și s'a prefăcut din George Alexe în Alexics György, ce și cine îl îndrituește de a vorbi în numele Românilor și a se plânge, că Björnson ar vrea să împiedece pe aceștia de a se împăciui cu Ungurii, hrănind jarul urei contra lor?»

Tocmai acum — zice Alexics — voim să încheiem în numele Românilor o ligă de pace cu Maghiarii și D-Ta, »amicul sărbătorit al păcii«, vii să ne zădărnicești toată lucrarea!

Câtă perfidie este în aceasta procedere! Dacă dragostea Românilor pentru cei cari îi »fericesc« după receta »statutului național maghiar« e așa de mare, de ce se vaieră atunci așa de mult Alexics cu patronii și stăpânii săi din cauza câtorva scrisori ce le-a dat în vileag Björnson?

Și cine sunt acei Români, cari l'au autorizat pe Alexics a scrie astfel, când e de mult e trecut la Români în catastrifu fiilor rătăciți și pierduți ai neamului?

Întrevederea Iswolski-Aehrenthal. Din Viena se anunță, că întrevederea dela Buch-lau dintre miniștri Iswolski și Aehrenthal a dat celor doi bărbați de stat ocaziunea de-a schimba vederi nu numai asupra situațiunei generale din Europa, dar mai ales asupra afacerilor din Turcia, unde e începeră din vara aceasta, starea de lucru a încercat o schimbare radicală. Acest schimb de vederi a permis celor doi miniștri să constate perfecta concordanță vederilor lor asupra situațiunei din Turcia. Cuvântul de ordine în genere acceptat în această privință este de a observa o atitudine de așteptare binevoitoare față de noul regim din Turcia, în speranța, că acest regim se va consolida și va deveni un element de pace în Europa.

Nunta de aur a lui Björnson.

(A) În 11 l. c. s'a serbat nunta aur a ilustrului bard și puternic prieten asupriților.

În Aulestad, în romantica vale Gaidal, s'au adunat toți fiii și nepoții sărbătorești părechi. O sumedenie de telegrafi din toate țările, precum și o mare mulțime de cadouri au sosit la adresa poetului. Între alții a deșesat părechea regală a Württemberg și poezii și politicianii apropiații tuturor țărilor.

După prânz, la care au participat mulțime de oaspeți din împrejurime și depărtări mari, societatea întreagă s'a adunat în sala cea mai mare a locuinței. Björnson întrând de braț cu soția sa, a făcut celor adunați o mișcătoare cuvântare, torcăndu-se apoi înspre consoarta sa, z:

»In anii din urmă obicinuiam a-ți zice: noi am venit în această vale, unde clopotele sună de două părți: pentru cei rămași și pentru cei ce se duc. Intotdeauna când ne simțeam singuri, ne strângeam mai intim copiii și nepoții noștri. Astăzi nimeni dintre cei ce au petrecut în casa noastră la nunta noastră nu mai este de față, dela cea nuntă, când tu stăteai alături de mine în capela mică și priveai cu ochii plecați numai la lacrimile, cari picaseră la pământ din ochii tăi. Tu mă cunoșteai și știai cât sunt de nedirigeabil; însă tu țineai la mine, de-mi sburda inima de fericire. La tine, mă reînorteam dela multe deprimări și multe rătăcirii. Eu ți-am dat semnul confirmării mele spre aducere aminte de părinții mei; tu erai chemată să continui în locul lor opera creșterii mele. Eu știu, că tu trăiești mai mult decât mine. Tu mă vei acoperi cu pânzele morții. Ce mult se acoperă când se acoperă cadavrul unui bărbat! Tu, Carolino, să ai cinstea vieții noastre.

STIRILE ZILEI.

— 4 Septembrie v.

Știri școlare. Joi la amiază s'au terminat înscrierile la gimnaziul nostru de aici cu următorul rezultat: cl. I. g. 44, II g. 35, III g. 44, IV g. 39, V g. 43, VI g. 48, VII g. 54, VIII g. 49 elevi. În total s'au înscris 356 școlari ordinari față de 353 școlari ordinari din anul trecut, deci cu 3 mai mulți. Înscriserii privaștilor vor urma săptămâna viitoare. Aglomerația în clasele superioare e foarte mare.

— Excursiunea școlară la Poiană, proiectată pe mâne Sâmbătă, din cauza timpului ploios s'a amânat.

Dela conferința interparlamentară. »Drapelul« din Lugoj anunță, că deputatul cercului Oravița, d-l Coriolan Brediceanu a plecat la Berlin pentru a lua parte la conferința interparlamentară. »Pester Lloyd« anunță sosirea la Berlin a deputaților Polit și Dr. St. C. Pop.

La adunarea generală a »Societății« pentru fond de teatru român, ținută anul acesta în Oravița s'au înscris cu totul 97 membri, între cari fundatori 6, pe viață 59, ordinari 31 și ajutători 11. Suma întregă a taxelor dela membrii noi înscrși cu ocaziunea adunării generale dela Oravița face 7447 cor.

Un sprijin material atât de frumos rar s'a mai remarcat la vreo adunare generală a societăților noastre culturale. Exemplul strălucit al Orăvițenilor servească drept pildă și altor ținuturi românești!

In urma mai multor procese — scrie »Lupta« — procurorul oprindu-ne suma de 4700 coroane din cauză, ziarul nostru e constrâns a apare numai de cinci ori în săptămână, pentruce în înțelesul legii de presă mai ajunge cauză câtă ne-a rămas — la ordinele d-lui procuror. Suprimăm deocamdată apariția numărului de Sâmbătă. Dar această schimbare e numai până când putându-se întruni fundatorii ziarului vor face demersurile necesare pentru întregirea cauză.

Logodnă. Maria Scridon și Dr. Teofil Tanco logodiți. Năsăud, 2 August 1908. Felicitările noastre!

Reuniunea română de cântări și muzică din Lugoj aranjează în 8/21 Septemvrie c. (ziua de Sfântă Marie Mică) în pavilionul otelului »Concordia« Concert sub conducerea d-lui I. Vidu cu concursul doamnei Elena Locusteanu-Boncnu și al domnului Liviu Tempea.

Programa: 1. W. A. Mozart: »Fantazia-Sonate«. L. Tempea. 2. A. Thomas: »Mignon«, (arie), El. Locusteanu-Boncnu. 3. Eduard Grieg: a) »Berceuse«, b) »Kobold«. L. Tempea. 4. I. Mureșianu: »Eu mă duc, codrul rămâne«, C. Porumbescu: »Fata popii«, G. Dima: »Mândruțică de demult«, Elena Locusteanu. II. 6. Ioan Vidu: »Răsunetul Ardealului«, executat de corul Reuniunii de cântări din Lugoj, sub conducerea d-lui I. Vidu. — Solo cântat de doamna Elena Locusteanu-Boncnu. 7. B. Marcello: »Quella fiamma«, El. Locusteanu-B. 8. Eduard Schutt: »Poème d'Amur«, Fr. Chopin: »Valse E-moll«, L. Tempea. 9. G. Schelotti: »Ce te legeni cordrule«, D. Kiriac: »Stăncuț«, T. Brediceanu: »Bagă Doamne luna'n nor«, cântate de doamna Elena Locusteanu-Boncnu. Acompaniamentul la pian va fi ținut de doamna Maria Dr. Branisce. După concert urmează dans.

Operale lui Tolstoi în moldovenește. Din Chișineu se anunță următoarele: La 25 August a fost a 25-a aniversare dela

moartea marelui scriitor rus Turgheniev. În această aniversare în Chișineu a trecut neobservată. S'au făcut însă mari pregătiri pentru jubilară a 80 ani dela nașterea lui Tolstoi. Cu această ocazie s'au publicat câteva opere de ale lui Tolstoi în limba moldovenească (dialectul basarabean). În clubul nobilimei (Blagorodnae Sobranie) la 1 m. p. în ziua de 28 August, s'a ținut o întrunire a publicului intelectual. La această întrunire s'au citit următoarele comunicate: D-l G. M. Pecatoros: »L. N. Tolstoi ca poet«. I. E. Oreșin: »Rolul lui Tolstoi în istoria filozofiei rusești«. L. D. Pesarjevski: »L. N. Tolstoi ca moralist«. F. P. Tutușkin: »L. N. Tolstoi ca psiholog«. La urmă s'a dat citire numeroaselor telegrame de felicitare din partea instituțiilor și particularilor către Tolstoi. Intrarea a fost cu bilete, însă gratuită.

Un accidental baionului Parseval. Din Berlin se anunță, că balonul Parseval trebuia eri să facă o ascenziune peste câmpul Bornstedt pentru a fi arătat împăratului. Balonul a sburat cu o înălțime de 15 metri în contra unui vânt tare de 10—12 metri pe secundă. În apropierea de gara Grunewald, cadrul s'a sălămat făcând o mare gaură în balon. Din cauza scăpării gazului balonul s'a slăbit și a căzut pe acoperișul unei vile. Echipajul aflător în nacelă a fost salvat

Intinderea holerei în Rusia. Din Petersburg se anunță, că orașul Kremenciuk a fost declarat suspect de holeră. Guberniile Woonech, Kiev, Orel, Poltava, orașul Nicolaiev, teritoriul Teresk dela Tver până la Rybinek, canalele Ladoga a fost declarate amenințate de holeră.

Bombe și dinamită. Poliția secretă din Petersburg a operat Mercuri perchiiziuni în toate cartierile orașului, descoperind un număr de bombe și o mare cantitate de dinamită. Vreo sută de persoane aparținând mai ales claselor înalte și între cari se află și funcționari de ai poliției, au fost arestate. Opt comitee districtuale ale partidului social-revoluționar precum și biroul central al confederațiunii uvrierilor dela căile ferate au fost suspendate.

Câtă cafea se consumă în lume După statisticile oficiale americane, consumația totală de cafea în 1907, s'a urcat la 16 milioane 825,000 de saci, din cari 6 mil. 980,000 saci cu cafea au fost consumați în Statele Unite; — 3 mil. 50,000 saci în Germania; 1 mil. 625,000 în Franța iar restul de 5 mil. 170,000 saci în celelalte țări.

Un candidat de avocat cu praxă bună află aplicare durabilă pe lângă condițiuni favorabile dela 1 Octomvr e a. c. în cancelaria subscrișului. — Dr. Dionisie Roman, avocat, Mediaș (Medgye).

De vânzare cu preț moderat o cățea de un an raso »Lionberger«. Informațiuni mai de aproape se pot căpăta în Vila Kuschmann (Wald Caffee).

Numărul jubilar al »Gazetei Transilvaniei« se poate comanda direct sau prin librării cu prețul de 1 coroană 50 bani în Austro-Ungaria și 2 coroane (2 Lei 20 bani) în România și străinătate.

Venitul curat ce va ruzulta din desfăcerea ediției jubilar, a »Gazetei« se va da fondului jubilar pentru ajutorarea ziariștilor români din Transilvania și Ungaria.

Primul »Comitet filial« al societății noastre teatrale.

D-l A. P. Bănuț, directorul artistic al societății teatrale, a adresat un apel către o parte din domnișoarele și domni din Brașov, cu scop de a înființa primul comitet filial. Apelul sună așa:

Mult stimată Domnișoară,
Domnul meu!

Adunarea generală a societății pentru fond de teatru român, a decretat în puterea §. 12 din statute, formarea de »comitee filiale pentru promovarea scopului societății«, în diferite centre de populație românească din țară.

Aceste comitee se vor compune din persoane însuflețite pentru teatrul și cultura românească, cari înseși vor face parte din trupa de diletanți, ce se va constitui în acea localitate, ori că-și iau nu-

mai îndatorirea a conlucra la înjghebarea și prosperarea acestor înșotiri artistice.

Problema acestor, comitee filiale este: a) de a înscrie membrii noi pentru societate și de a încasa taxele; b) de a aranja reprezentatiuni teatrale, concerte, conferințe, excursiuni și de a iniția ori propune mijloace și dispozițiuni pentru »promovarea scopului societății în genere«, precum și în special în ce privește ținutul unde funcționează aceste comitee filiale; c) de a face comitetului central raport despre activitatea lor, de două ori în an, în Decemvrie și în Iunie.

Precum vedeți Domnișoară și Domnul meu, e vorba de a se face un pas înainte, către ținta frumoasă a societății noastre, sporindu-i capitalul prin asigurarea de membrii precum și prin mijloacele ideale, cari sunt: educarea, înobilarea și ridicarea conștiinței de sine a masselor pria teatru.

Și nimic mai frumos decât a împreună »dulcele cu folositorul«.

În special în urma apelului călduros ce s'a făcut prin rostul D-lui Goldiș către Doamnele și Domnișoarele române, ca și dânezele să se angajeze la mișcarea teatrală nu numai înscriindu-se de membre, dar luând parte activă și în comitee filiale — nădăjduiesc, că nu va fi femeie română în clar cu situațiunea noastră culturală inferioară, care să nu contribuie în vr'un fel oarecare la înmulțirea fondului acestei societăți și la popularizarea ideii teatrului românesc.

Conștiu, că fără concursul larg și altruist al intelectualilor noștri, munca mea va fi imposibilă, orice inovație, orice încercare isbindu-se de lipsa de material prin care singur să realizez operele ideale — Vă fac rugăminta stimată Domnișoară și stimate Domnule, de a primi în-sărcinarea onorifică de membru în comitetul filial brașovean, convocându-vă la întrunirea de constituire ce va avea loc la 4 Sept. sf. v. oarele 3 d. a. în localul școlii froebeliene române.

Primiți Domnișoară și Domnul meu asigurarea multei mele stime.

Brașov, 3 Sept. v. 1908.

Aurel Paul Bănuț.

Toate persoanele ce se aflau în Brașov au iscălit momentan convocatorul și eri în oara fixată s'au prezentat următoarele Dame și Domni: Doamna: Maria Popescu, Domnișoarele: Virginia Branisce, Mariaora G. Dima, Tina Pitiș, Lucia Bogdan. Domnii: Dr. Alexandru Bogdan, Victor Branisce, Nicolae Furnică, Dr. Constantin Moga, Constantin Nedelcu și Vasile Neguț.

Despre decursul întrunirii vom aduce un raport în unul din numerii viitori.

Bibliografie.

— În editura librăriei Ioan I. Ciurcu a apărut zilele aceste »Dicționarul German-Român de Theodor Alexi. Edițiunea a VI-a prelucrată și completată. Prețul broșat cor. 6-50. Dicționarul, format octav, frumos tipărit, se estinde pe 747 pagini și conține numeroase cuvinte, indicațiuni, explicații și exemple în ce privește subtilitățile limbii românești. Edițiunea actuală a dicționarului înseamnă un progres însemnat și necontestabil față de edițiunile anterioare. La sfârșitul dicționarului găsim o tabelă a numelor țărilor, orașelor, râurilor, munților etc., cari dif-ră în cele două limbi, ținându-se cont îndeosebi de numirile oficiale maghiare. Recomandăm cu căldură noua ediție a acestui prețios dicționar în atențiunea celor interesați.

— »Ciprian Porumbescu, icoane din frământările unui suflet de artist.« De Dr. Valeriu Branisce. Broșură de 120 pagini. Cu portretul lui Ciprian Porumbescu, după ultima fotografie. Prețul unui exemplar 1 cor. 50 bani. Se poate comanda prin librăria »Gazetei«.

»O roasă veștejită« cu text nemțesc după Heine și românește de Matilda Ogler-Poni pentru voce și pian. Prețul 1 cor. plus 5 bani.

T. Lugojanu: »De ducă«, cor bărbătesc pe motiv popular. Prețul 1 cor. plus 5 bani porto.

Intâiu Maiu romanță pentru voce și pian de G. Fl. Freșmearanu, dedicată d-nei Elena Dr. I. Meșianu. Prețul 1 cor. (Lei 1-20) plus 10 bani porto.

Imn festiv și Hora dela Plevna coruri mixte de G. Fl. Freșmearanu. Prețul 1 cor. plus porto 10 bani.

ULTIME ȘTIRI.

Budapesta, 18 Septemvrie. Societații pregătesc mari demonstrațiuni în ajunul deschiderii dietei. Comitetul central socialist a convocat pentru Luni seara 25 adunări socialiste, în cari se va protesta în contra atitudinii brutale a poliștilor, cari au rănit cu ocaziunea unei întruniri, ținută alaltăieri, numeroși cetățeni pacinici. După adunări mai multe zeci de mii de socialiști vor traversa străzile orașului, manifestând pentru votul universal.

Agram, 18 Septemvrie. Refuzul presidiului conferinței interparlamentare de a admite pe deputații croați la ședințele conferinței, a produs în Croația mare consternare, și în deosebi în sânul coalițiunii partidelor croate.

Berlin, 18 Septemvrie 1908. Se știe că comitetul de pregătire al conferinței interparlamentare a respins alaltăieri cererea deputaților croați de a fi recunoscuți ca un grup separat de cel maghiar. Eri s'au făcut nouă încercări de către deputatul Polit, ca deputații croați să poată participa ca grup separat la ședințele conferinței. Președintele Eickoff a refuzat din nou cererea Croaților. Eri a avut loc în sala festivă a »Reichstag-ului« primirea solemnă a membrilor conferinței. Membrii au fost salutați de către deputatul Eickoff, care a rugat pe cei prezenți să ducă cu sine convingerea, că poporul german e cel mai pacinic de pe suprafața pământului și care nu dorește altceva, decât să trăiască în pace cu toate popoarele.

Noutăți literare

apărate în editura Institutului de arte grafice și editură »Minerva«

Se pot provoca prin Librăria »Gazetei Transilvaniei« adaugându-se la preț pentru porto 20 bani.

M. Eminescu. Poezii postume. Ediția IV. revăzută și complectată după manuscrisele poetului. Prefața de Il. Chendi.

Toată comoara de înaltă inspirație și adâncă gândire, care multă vreme a rămas necunoscută nouă, se află adunată în acest volum, al căruia succes este o dovadă de dragostea ce a găsit Eminescu în sânul publicului românesc. Prețul Cor. 1.50.

Al. Cazaban. Chipuri și suflete — Un tânăr scriitor, cu multă vervă și multă îndemnare, ne dă în acest volum o culegere dintre cele mai interesante nuvele și schiț. Din toate paginile d-lui Cazaban răsare o mare dragoste de adevăr și o mare pricepere artistică. Se pare că autorul a văzut aidoma toate împrejurările pe care atât de meșter știe să le redea. Prețul Cor. 1.50.

Cathon Theodorian. Sângele Solovenilor. Subiectul acestei mari povestiri este o temă a eredității, desfășurându-se în cadrul raporturilor dintre marii proprietari de pământuri și țărâni de pe acele pământuri. Autorul cunoște foarte bine împrejurările din viața de la țară, și știe să ni le redea cu vigoare. Prețul Cor. 1.50.

C Sandu-Aldea. Sfaturile unui plugar. — Plugarul nostru, de câtă vreme au început să simță lipsa cărților în care ar putea găsi îndrumările de trebuință, în diferite îndelunguri ale gospodăriei. D. C. Sandu-Aldea, ca un nobilită cărturar, pricepător în materie, în această carte dă o serie de sfaturi dintre cele mai de căpetenie. Prețul, 0.50 bani.

Ion Bârseanu. Dor pustiu. — Iată în sfârșit o carte care ne spune ceva cu totul nou. Căci nouă este atât marea istorisirie »Dor pustiu« precum nouă este și arta acestui scriitor de mare talet. S'a prezis, de un critic autorizat, că acest scriitor ne va da lucruri surprinzătoare, și ne bucurăm că acea prezicare s'a îndeplinit. Citiți în această carte: Intunericul. În orașul fermecat, Iorgu Halițki, sau Frumoasa Hanum, și veți vedea ce înseamnă »talent literar«.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.

Redactor respons.: Victor Branisce.

Banca Națională a României.

Situațiune sumară.

1907 1 Septembrie	1908 23 August / 30 August
127.371,193	90071193 Reser.met. aur 89784872
528,664	37300000 " Trate aur 37300000
100.893,618	Argint și diverse monede
14.865,950	Portofoliu Român și străin.
22.740,668	*Impr. contra efec. publice 11833200
11.999,924	" " " in cont-corent 17692381
15 806,084	Fonduri publice
3 253,121	Efectele fondului de rezervă
5.901,375	Efect. fond. de amort. mob. și mater.
638 627	Imobile
329.187	Mobilier și Mașini de Imprimerie
109.229,549	Cheltuieli de Administrațiune
9.513,489	Depozite libere
26.260 047	Conturi curente
	Conturi de valori
449 331,496	
	P a s i v :
12.000 000	Capital
23 051,453	Fond de rezervă
3 473,646	Fondul amortis. imob. și material
298.801.700	Bilete de Bancă în circulațiune
2 077,070	Profituri și pierderi
698 078	Dobânzi și beneficii diverse
109.229 549	Depozite de retras
449.331,496	Scomptul 5% * Dobânda 5 1/2%

M. Salodeanu. „Floarea Oflită“, roman. Prețul 2 cor. (plus porto ban) 20
 Ștefan Iosif, „Credințe“. Poesii à cor. 1.50
 Em. Gârleanu-Emilgar, „Bătrânii“, schițe din viața boerilor moldoveni 1.50
 Eugeniu Bourceanul. „Povestiri din copilărie“. Prețul à . . . cor. 1.50
 Vasile C. Osvadă, „Băncile populare din România“ cu un adaus informativ. Prețul 1 cor. (plus 5 b. porto). 1.05
 Ion Manolache-Holda. Fețe, portrete schițe și nuvele, ediție I. 316 pag. Prețul Lei 1.50
 Il. Chendi. „Fragments“. Un șir de interesante articole (informațiuni literare), și sunt o continuare a voiu-

melor „Preludii“ și „Foiletone“ scrisse. 246 pag. Prețul Lei 2.50
 Vasile C. Osvadă. „Legea Tovarășilor“. Prețul — 50 cor. (plus porto 5 b.). — 50
 N. N. Beldiceanu. „Chipuri dela Mahala“ Conține 305 pag. Prețul cor., 1.50
 M. Eminescu, Poesii postume“. ediție nouă, 263 pag. cu note. Prețul c. 1.50

Abonamente la „Gazeta Transilvaniei“
 se pot face ori și când pe timp mai îndelungat sau lunar.

NOUL OTEL „CONTINENTAL“

proprietatea domnului Petru Popovici, situat în strada Castelului, Brașov,

s'a deschis.

Cel mai elegant otel din Brașov.

Patruzeci odăi.
 Lumină electrică.
 Băi și grădină la dispoziție.

Otelul este arangiat **cu cel mai elegant și modern confort** și e situat în centrul orașului, aproape de teatru și de aleele orașului.

167,41—11.

Sănătatea
 este cea mai scumpă binefacere pentru Dame, se poate conserva și cultiva folosind

Corset Gradefront
 care este comod și modern.

se capătă după măsură sau gata numai în

MAGAZINUL Mme B. GOLDSTEIN,
 Confectionere de corsete specialitate
 BRAȘOV, Strada Vămei Nr. 21.
 (296,9—12.)

Renta de hârtie austr. 4 1/10	96 35
Renta de argint austr. 4 1/10	96 20
Renta de aur austr. 4%	115 80
Renta de corône austr. 4%	96 35
Bonuri rurale ungare 3 1/2%	87.15
Losuri din 1860	152 —
Acții de-ale Băncei ung. de credit 1750 —	
Acții de-ale Băncei austr. de credit 740 —	
Acții de-ale Băncei austro-ung.	644 75
Napoleondori.	19.10 1/2
Mărci imperiale germane	117 37 1/2
London vista	239 37 1/2
Paris vista.	95 2
Note italiene.	95 1

Cursul la bursa din Viena.
 Din 17 Septembrie n. 1908.

Renta ung. de aur 4%	111 05
Renta de corône ung. 4%	92 85
Impr. câșt. fer. ung. în aur 3 1/2%	82 55
Impr. câșt. fer. ung. în argint 4%	92 85
Bonuri rurale croate-slavone	93.50
Impr. ung. cu premii	185.50
Losuri pentru reg. Tisei și Seghedin	144 10

La tipografia și librăria A. Mureșianu
 se află de vânzare următoarele:
 Cărți literare apărute din ediția „Minerva“ București.

N. Petra-Petrescu. Iiie Marin, istorică pentru tinerime, localizată după nemțesce. 193 pag. Prețul cor. 1.50
 Vasile Pop, „Domnița Viorica“ roman. Prețul 2 cor. (plus porto ban) 20

APĂ MINERALĂ PHOENIX DIN BUZIAS

Succes extraordinar la suferințe de rinichi și vezică.
 Apă minerală plăcută fără fer.

Cu deosebire apă de masă răcoritoare.

Vindecă, răcorește. Recomandată de medici.

Are efect excelent ca apă de cură la suferințe de rinichi, vezică, catar cronic de rinichi, formațiuni de peatră și boale catarale de secrețiune. — La cerere trimite prospecte Administrația isovoarelor:

Directia băilor MUSCHONG în Buzias.

Plecarea și sosirea trenurilor de stat reg. ung. în Brașov.

Valabil din 1 Maiu st. n. și până în 1 Oct. st. n. 1908.

Plecarea trenurilor din Brașov.

Dela Brașov la Eudapesta:

- Trenul mixt la ora 5-46 min. dim.
- Tr. accel. (peste Clușiu) la ó. 2-45 m. p. m.
- Trenul de pers. la óra 7-30 min. séra.
- Tr. accel. p. Arad la órele 10-26 m. séra.

Dela Brașov la București:

- Trenul de persoane la óra 3-20 m. dim.
- Trenul mixt la órele 12-00 m. p. m.
- Trenul accel. la óra 2-19 min. p. m. (ce vine pe la Clușiu).
- Tren mixt la órele 7-47 séra.* (* care circulă numai la Predeal).

Dela Brașov la Kezdi-Oșorheiu Bereczk și Ciuc-Ghimes:

- Trenul de pers. la óra 5.15 min. dim.*
- Trenul mixt la óra 8-41 min. a. m.*
- Trenul de per. la óra 3-05 m. p. m. (are legătură cu Ciuc-Szereda).
- Tren de pers. la órele 7-00 m. séra.* (* au legătură numai la Szepszi-Szt.-György).

Dela Brașov la Zărnești (gara Bartolomeiu):

- Trenul mixt la óra 8-40 min a. m.
- Trenul mixt la óra 4-16 min. p. m.
- Tren mixt la óra 9-46 séra.

Sosirea trenurilor în Brașov:

Dela Budapesta la Brașov:

- Tren acc. p. Arad la órele 4-52 m. dim.
- Trenul de persoane la óra 7-12 dim.
- Tr. accel. peste Clușiu la ó. 2-09 m. p. m.
- Trenul mixt la óra 8-50 min. séra.

Dela București la Brașov:

- Tren. de pers. la óra 7-28 min. dim. (numai dela Predeal).
- Trenul accel. la óra 2.18 min. p. m. (Are legătură cu Sibiu și Cluj).
- Trenul pers., la óra 4-55 m. p. m.
- Trenul mixt. la óra 9-18 min. séra.

Dela Bereczk-Kezdi-Oșorheiu și Ciuc-Ghimes la Brașov:

- Trenul de persoane la óra 8.16 m. dim.* (are legătură cu Ciuc-Szereda)
- Trenul de pers. la óra 1-59 m. p. m.*
- Trenul mixt, la óra 6-33 m. séra.*
- Tren mixt, la órele 10-08 m. séra. (* au legătură cu Ciuc Ghimes).

Dela Zărnești la Brașov (gar. Bartolomeiu):

- Trenul mixt la óra 7-12 min. dim.
- Trenul mixt la óra 1-39 min. p. m.
- Tren mixt la óra 7-07 séra.

* notă. Incepând cu 1 Iunie intră în circulațiune trenul direct Arad-Budapesta și trenul accelerat de amineșă Brașov-Budapesta.

Fie-care posesor a unei **Trăsuri-motor a lui PUCH!**
 economisește mulți bani și mai mult năcaz.

Bicicle motor:
 HP. (35Kg.) 2 1/2, 3 1/4, 3 1/2, 4, 5 & 6HP.

Automobile:
 constructie simplă. Exe cutare so idă:
 3/4, 9/10, 14/10, 20/25 HP.

Benzin. Ulei. Părți constitutive Pneumatice.
 Reparaturi de automobile.

Reprezentant: **MICHAEL MOOSER, Brașov, Strada Porții 39**